

Nr 27

Jordbruksutskottets betänkande med anledning av motion om stöd till den svenska biodlingen.

I motionen 1971: 993 av herr Fridolfsson m. fl. (s) har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder att en utredning tillsätts med uppdrag att utreda den svenska biodlingens problem samt föreslå de åtgärder som krävs för att trygga svensk biodlings fortbestånd och vidareutveckling.

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från lantbruksstyrelsen och Sveriges biodlares riksförbund. Se bilaga till detta utlåtande.

Utskottet. I föreliggande motion anføres att minskad lönsamhet hotar att inom kort i stort sett utplåna biodlingen i vårt land. Med hänsyn till binas viktiga funktion i samband med pollineringen av frukt-, frö- och oljeväxtodlingar m. m. kommer, om inga åtgärder vidtas, vårt folkushåll enligt motionärerna att förlora värden för hundratals miljoner kronor samtidigt som naturen utarmas och berövas både skönhets- och nyttovärden i fråga om blommor, dofter, bär, frön m. m. Motionärerna framhåller att biodlingen drabbas särskilt hårt av det höga svenska sockerpriset och av bristen på skydd mot importhonung från länder som gynnas av det relativt låga världsmarknadspriset på det för vinterutfodringen erforderliga sockret. Mot bakgrund av det anförda hemställs att en utredning tillsätts för att utreda den svenska biodlingens problem samt föreslå de åtgärder som krävs för att trygga odlingens fortbestånd och vidare utveckling.

Utskottet har tidigare i betänkandet 1971: 1, p. 8.3, tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag att till särskilt stöd åt biskötsel och växtodling för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 96 000 kr. Från nämnda anslag utgår bidrag med 81 000 kr. till främjande av biskötseln. Bidraget, som utgått oförändrat fr. o. m. budgetåret 1964/65 efter att tidigare under en lång följd av år ha uppgått till 15 000 kr., används till grundutbildning och fortbildning av bitillsyningsmän, försök med vandringsbiskötsel m. m. samt till bidrag åt Sveriges biodlares riksförbund.

I anledning av det nu behandlade motionsyrkandet vill utskottet vitsorda den stora betydelse bina har för pollinering vid frö-, oljeväxt- och fruktodlingar och därigenom även för avkastningen från dessa odlingar. Som redovisades för riksdagen när frågan om höjning av bidraget till bi-

skötseln var aktuell år 1964 (JoU 1964: 1, p. 24), uppgick vid den tidpunkten värdet av den årliga skörden av honung och vax till omkring 10 milj. kr., medan värdet av binas verksamhet som pollinatörer uppskattades till mer än 200 milj. kr. om året. Utskottet finner med hänsyn härtill givetvis angeläget att biodlingen ges tillfredsställande möjligheter att fortbestå. Utskottet har i likhet med lantbruksstyrelsen, som yttrat sig i ärendet, inte något att erinra mot att den i motionen begärda utredningen kommer till stånd. Som framgår av lantbruksstyrelsens yttrande har frågan redan aktualiserats i Kungl. Maj:ts kansli genom en framställning från Sveriges biodlares riksförbund. Remissbehandlingen av ärendet är ännu inte avslutad. Enligt vad utskottet erfarit har dock, förutom från lantbruksstyrelsen, yttrande med tillstyrkan av framställningen inkommit från lantbrukshögskolan.

Utskottet finner med hänsyn till det anförda anledning antaga att syftet med nu förevarande motion kommer att bli tillgodosett utan särskild åtgärd från riksdagens sida och nöjer sig därför med att föreslå

att riksdagen anser motionen 1971: 993 besvarad med vad utskottet anför.

Stockholm den 15 april 1971

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s)*, Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m)*, Magnusson i Grebbestad (s), Augustsson (s), Krönmark (m)*, fru Lindberg (s), herrar Larsson i Borrby (c)*, Johanson i Holmgården (c), Berndtsson i Bokenäs (fp), Andersson i Storfors (s)* och fru Theorin (s).

* Ej närvarande vid justeringen.

Bilaga

Yttranden över motionen 1971: 993

Lantbruksstyrelsen (17.3.1971)

Lantbruksstyrelsen, som tillstyrker att den i motionen avsedda utredningen kommer till stånd, hänvisar i sitt remissvar till ett av styrelsen den 3 februari 1971 avgivet remissyttrande med anledning av en av Sveriges biodlares riksförbund gjord hemställan den 13 januari 1971 till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet om utredning rö-

rande behov, betingelser och åtgärder för att långsiktigt trygga den svenska biodlingen. Lantbruksstyrelsen finner inte anledning att tillägga något utöver vad som framgår av nämnda yttrande, som är av följande lydelse.

Lantbruksstyrelsen har intet att erinra mot att den utredning kommer till stånd, varom Sveriges biodlares riksförbund (SBR) gjort hemställan, nämligen rörande behov, betingelser och åtgärder för att långsiktigt trygga den svenska biodlingen.

Senaste utredning om biodlingens betingelser och utvecklingstendenser, verkställd av lantbruksstyrelsen på Kungl. Maj:ts uppdrag den 16 juni 1961, avlämnades den 13 augusti 1963.

På grund av de förslag, som där framlades, beslöts om ökat statligt stöd till biskötseIn. Alltsedan budgetåret 1964/65 har årligen anvisats 81 000 kr. Därav har 40 000 kr. tilldelats SBR för viss kursverksamhet och avelsarbete, 20 000 kr. använts av Kommittén för biforskning för huvudsakligen försök med vandringsbiskötseIn samt i stort sett 21 000 kr. gått till grundutbildning och fortbildning av bitillsyningsmän i lantbruksstyrelsens och hushållningssällskapens regi.

Lantbruksstyrelsen har påbörjat en översyn av bipestförordningen jämte tillämpningskungörelse (SFS 1946: 81 resp. 82, omtryck 1962: 60 resp. 61, ändrad 1967: 404 resp. 405) för att söka åstadkomma enklare administration och effektivare bekämpning av smittsamma sjukdomar hos bin.

Sveriges biodlares riksförbund (18.3.1971)

Riksförbundet framhåller att motionen till hela sin syftning överensstämmer med en hemställan, som riksförbundets styrelse den 13 jan. 1971 gjort till jordbruksministern. I sitt remissyttrande har riksförbundets styrelse därför enligt vad som framgår av det följande inskränkt sig till att något närmare utveckla:

- 1) varför den anser det vara ett riksintresse i lika hög grad som ett biodlarintresse att svensk biodling ges möjlighet att överleva och utvecklas vidare,
- 2) vad som betingat den sjunkande lönsamheten för den enskilde biodlaren trots en mycket markerad stegring av honungsförsäljningen,
- 3) vilka åtgärder från statsmakternas sida, som den anser önskvärda, nationalekonomiskt berättigade och lönsamma.

1. Riksintressen

Som i motionen framhållits är inte honungen utan **pollineringen** av den svenska floran — både den vilda och den odlade — det nationalekonomiskt viktigaste resultatet av binas verksamhet. Deras pollinationsarbete spelar f. ö. en avgörande roll för bevarandet av den ekologiska och biologiska balansen i naturen, som både direkt och indirekt påverkar såväl växt- som djurlivet och därmed även människans livs- och trivselsmöjligheter.

I biodlarnas internationella sammanslutning Apimondia har även svenska experter anlåtits i kommissionen för nektarflora och pollinering. En av dessa, fil. dr Åke Hansson, som är ordförande i nämnda kommission och ledamot av Apimondias exekutiva råd, har bl. a. utfört betydande forskning inom detta område. Som exempel på de drastiska resultat dr Hanssons forskningar givit i fråga om pollinerings betydelse för skördens såväl mängd som kvalitet, beskrivs och illustreras i motionen, hur blåbärsskörden blir tre gånger större i bigårdars närhet än i trakter, där bin saknas, eftersom pollinerande insekter där ej finns i tillräcklig mängd under blomningstiden. Blåbären är givetvis bara ett bland många exempel i såväl den vilda som den odlade växtvärlden på dess beroende av binas pollinationsarbete.

Dr Hanssons undersökningar har vidare bl. a. visat, att binas pollinationsarbete resulterar i liknande ökningar i skörden av lingon. De försök med odling av lingon under kontrollerade förhållanden, som nu bedrivs här i landet, förutsätter binas medverkan vid pollinationen, för att högsta möjliga lönsamhet skall uppnås. En förstärkning av det norrländska näringslivet genom en tack vare nämnda metoder ökad produktion av lingon och till följd därav också av honung torde kunna genomföras på relativt kort tid. Också för den utökning av odlingen av svarta vinbär, som planeras i Norrland, är binas medverkan oundgängligen nödvändig, om den skall bli framgångsrik och räntabel.

För binas pollinationsarbete i blommorna kan biodlarna tyvärr i allmänhet inte få ut någon ersättning. De kan i stort sett endast ta betalt för den honung som deras bin producerar. Men det gör dessa sannerligen inte utan kostnader och arbete för sina ägare. Däremot tillgodo gör sig både växtodlare och samhälle i regel pollinationsvinsterna nästan gratis. I en statlig utredning i början av 60-talet beräknades dessa ha ett värde av ca 200 miljoner kronor per år. Däri är inte inräknade de värden, som binas pollinering av den vilda floran tillför nationalhushållet, delvis av ekonomisk art (ökade skördar av lingon, blåbär och andra vilda bär), delvis av estetisk natur (stegring av naturens skönhetsvärden och förbättring av miljön tack vare rikare frösättning och därigenom ökad rikedom på blommor).

Enligt gjorda beräkningar sätter bina genom sina blombesök i gång utvecklingen av ca 75 % av den svenska skörden av frukter, bär och frön. Genom att bina till skillnad från andra pollinerande insekter övervintrar i stora samhällen är de redan tidigt på våren redo till att utföra den för flertalet odlade och vilda växtarter nödvändiga pollineringen. Samtidigt som denna ökar den årliga avkastningen, främjar binas insatser indirekt humusbildning och andra naturliga biologiska förlopp, som motverkar jordförsämring.

I detta sammanhang kan med fog sägas: »Utan bin ingen verklig miljövard!» När biodlingen inte längre bär sig, är det därför befogat, att biodlarna slår larm och att det allmänna överväger på vilka vägar de skall kunna ta ut den »pollineringsavgift», som sätter dem i stånd att fortsätta sin samhällsgagnliga verksamhet.

2. Varför lönsamheten sjunkit för den enskilda biodlaren

Motionärerna belyser i motionens 3:e—5:e avsnitt hur man i andra länder i medvetande om biodlingens stora samhällseliga värde vårdar sig om, utvecklar och skyddar biodlingen som en nationaltillgång. I Sverige

försvårar, ja omöjliggör det höga sockerpriset för svensk biodling att i många fall prismässigt konkurrera med utländska honungsproducenter, som saknar dylika extra pålagor men i stället kan räkna med en rad förmåner. Det socker, som de svenska biodlarna måste ge sina bin som vinterfoder i stället för den honung, som tagits från dem, tvingas de att betala nästan dubbelt så mycket för som biodlarna i de länder, som saluför socker till världsmarknadspriser. Att i detta sammanhang göra de svenska biodlarna jämlika med sina utländska konkurrenter vore en nåd att stilla bedja om. Men de drabbas också av andra pålagor. Undervisning och utbildning i biskötsel, försöksverksamhet och forskning får biodlareorganisationen i Sverige i väsentligt högre grad än i många andra länder själv bekosta och utöva med egna krafter, vartill kommer att arbets- och materielkostnader, ofrånkomliga transporter och frakter är väsentligt dyrare i Sverige än i utlandet. Kostnaderna för den för effektiv tappning, distribution och marknadsföring nybyggda tappstationen i Mantorp, för vilken vid planeringen fördelaktiga lån ställdes i utsikt, tvingades organisationen till följd av kreditrestriktionerna att bestrida med egna högprocentiga lån. Någon drottningavelsstation, nödvändig för framställning av bistammar, som är högeffektiva både som pollinatörer och honungsproducenter, har organisationen ej kunnat finansiera.

När därtill efter tre goda honungår 1967—69 en verklig katastrofvinter kom 1969/70 för stora delar av Nordeuropa — den i Sverige svåraste i mannaminne — som ödelade även skickliga biodlares bigårdar och i ett av våra förnämsta biodlingslän, Gotlands, tog död på 1 000 av dess 3 000 bisamhällen och försvagade många av de övriga, syntes verkligen måttet vara rågat — i all synnerhet som flera biodlare ansåg sig kunna konstatera, att dödligheten var särskilt stark, där besprutning med hormonpreparat ägt rum och en elakartad sticklystnad hos bina plötsligt uppträtt efter besprutningarna. Detta blev för många biodlare dråpslaget, men flertalet försöker nu bygga upp sin bistam på nytt och utnyttja vunna framsteg i förhoppning om att ånyo nå full slagkraft och ökad produktion per bisamhälle. Riksförbundet kan i allo bestyrka motionärernas synpunkter och instämma i att svensk biodling »kommit i kläm».

3. Åtgärder

Styrelsen för Sveriges Biodlares Riksförbund vet att lantbruksdepartementet i Norge sett som en naturlig sak att på strängt taget alla de områden, där svensk biodling kämpar med svårigheter, genom lämpliga åtgärder och visserligen relativt blygsamma anslag göra en väsentlig insats för att göra biodlingen lönsam för biodlaren som honungsproducent och samtidigt skörda frukterna av biodlingens allmännytta. Det har gällt undervisning, forsknings- och försöksverksamhet, bekämpande av bisjukdomar, standardisering av materiel, ekonomiska engångsbidrag i samband med anläggande av tappstation och drottningavelsstation, prospektering av lämpliga utvidgningar av biodlingen till nya trakter, förmåner för yrkesbiodlare samt sist men inte minst en generös kvotering av norsk honung på den inhemska marknaden. Strängt taget kan f. n. all norsk honung säljas på den inhemska marknaden, innan importhonungen släpps fram.

Utän tvivel skulle vi i Sverige med en på motsvarande sätt fungerande

moderniserad behandling av biodlingsproblemen på sikt kunna producera all för svensk förbrukning erforderlig honung och i samarbete med biförsöken vid Ultuna och lantbruksstyrelsen svara för en på biskötelsen väsentligt vidgad miljövärd. Inte minst de senaste årens försöksverksamhet vid Ultuna har skapat bättre avkastningsmöjligheter per bisamhälle. För nyrekrytering av biodlare är klimatet dock hårt. Här krävs förutom skolning vissa investeringar i ny kupmateriel, som möjliggör »vandring» med bina och som ger för god övervintring erforderlig isolation och ventilation. Dessa investeringskostnader motverkar nyrekryteringen. Någon form av startstöd skulle betyda mycket, varjämte undervisning och materiel i samband därmed nog skulle kräva en översyn i olika avseenden. De svenska biodlarna borde enligt riksförbundets åsikt vara berättigade till en lika effektiv modern behandling som de norska.

Starkt bör dock framhållas, att Sveriges Biodlares Riksförbund är helt inställt på att bjuda importhonungen hård konkurrens, om svensk biodling ges möjlighet att arbeta på någorlunda lika villkor. I det sammanhanget kommer det tidigare nämnda sockerpriset starkt i förgrunden. I vilken form stödet bör tillhandahållas är knappast förbundets sak att föreslå. Men förbundet ställer med glädje allt erforderligt material till förfogande i förvisning om att det är ett riksintresse av hög valör att finna en lösning på dessa problem.

SWENSKT-ARBKIVUM

КОНСТИТУЦИОНАЛНА СЪДИЩА